



Onderzoeksproject “Verschillende ouders, verschillende leerkrachten. Oudergesprekken en educatief partnerschap in het primair onderwijs” (RAAK-SIA 2015-02-39P)

Ouderbetrokkenheid in het basisonderwijs stagneert, zo blijkt uit landelijk trendonderzoek. Leerkrachten hebben behoefte aan ondersteuning om moeilijk bereikbare ouders mee te krijgen, of om veeleisende ouders aan te kunnen. Vooral beginnende leerkrachten vinden gesprekken met ouders met andere ambities/overtuigingen of een andere cultureel-etnische achtergrond dan zijzelf hebben, moeilijk.

Dit project beoogt deze leerkrachten te ondersteunen bij het realiseren van educatief partnerschap, door hen een handreiking te bieden voor het voeren van tweerichting-gesprekken met ouders van ‘gewone’ leerlingen, zorgleerlingen en achterstandsleerlingen. Daarbij brengen leerkrachten hun praktijkkennis in als expertise.

Het onderzoek wordt uitgevoerd op 95 scholen in Zuid-Limburg: reguliere basisscholen, stimuleringscholen en scholen voor speciaal basisonderwijs. In deze regio woont meer dan de helft van alle leerlingen in een armoede- postcodegebied. Cohortstudies tonen aan dat zij maar moeilijk hun onderwijskansen kunnen benutten. Onderwijsondersteunend gedrag van ouders is daarbij een belangrijke factor. Ouders kunnen via hun betrokkenheid bij het onderwijs bijdragen aan de onderwijskansen van hun kinderen.

Praktijkvraagstelling

Educatief partnerschap staat hoog op de agenda van de landelijke overheid. De rol van ouders krijgt aandacht bij beleidstrajecten als voor- en vroegschoolse educatie, onderwijsachterstanden, passend onderwijs en krimp.

Scholen en ouders hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor goed onderwijs. In de regio Zuid-Limburg, waar dit onderzoek wordt uitgevoerd, is dat geen sinecure. Men heeft te maken met krimp en met een teruglopend budget voor zorgleerlingen. Bovendien woont ruim de helft van de leerlingen in deze regio in een ‘armoede- postcodegebied’ (CBS/SCP). En hoewel er geen zwakke of zeer zwakke scholen voorkomen, blijkt het benutten van onderwijskansen lastig te zijn voor leerlingen uit kansarme gezinnen, zo blijkt uit cohortstudies van de Universiteit Maastricht. De casus Zuid-Limburg is vergelijkbaar met de grote steden in Nederland, met dien verstande dat de kwetsbare leerlingen in deze regio niet zozeer kinderen van niet-westerse migrantenouders zijn (want die komen in Limburg weinig voor), maar kinderen van (zeer) laagopgeleide ouders van oorspronkelijk Nederlandse komaf.

Uit het oogpunt van sociale rechtvaardigheid is het van groot maatschappelijk belang om te zorgen dat ouders via hun betrokkenheid bij het onderwijs een bijdrage leveren aan de onderwijskansen van hun kinderen.

Dit onderzoek komt voort uit een verzoek van de leden van onze consortiumpartner INNOVO, in casu de vraag van leerkrachten om concrete handvatten te bieden voor het omgaan met zowel weinig betrokken ouders als (te) assertieve ouders. Ouders van ‘gewone’ leerlingen, zorgleerlingen en achterstandsleerlingen (pilotstudie van het Lectoraat Diversiteit

van Fontys Hogeschool Pedagogiek, voorjaar 2015, zie: Leenders, Haelermans, de Jong & Monfrance, 2016).

Op basis van deze pilotstudie en sessies met 89 leraren van 6 deelnemende scholen is de volgende praktijkvraagstelling geformuleerd:

“Hoe kunnen de gesprekken van leerkrachten met ouders verbeterd worden om educatief partnerschap in praktijk te brengen?” We focussen hierbij op het contact tussen ouders en leraren en het bevorderen van onderwijsondersteunend gedrag van ouders, en kijken naar docentvariabelen (leeftijd, ervaring, groep) en variabelen van de school en de leerling (zorgleerlingen, achterstandsleerlingen, speciaal en regulier basisonderwijs)

Er zijn twee grote schoolbesturen in Zuid-Limburg bij het onderzoek betrokken, die tezamen 95 basisscholen besturen met 20.000 leerlingen. In totaal zijn er ongeveer 1800 leraren werkzaam. De pilotstudie (2014-15) werd uitgevoerd met scholen van INNOVO. In deze vervolgstudie worden de scholen van Kindante toegevoegd om het deelnemersveld te vergroten. Met deze keuze is er tegelijkertijd een grote regionale verbondenheid en een zo groot mogelijke diversiteit in typen scholen en schoolpopulaties vertegenwoordigd, waardoor zoveel mogelijk professionals actief betrokken kunnen worden.

Bij de ontwikkeling van beroepskwaliteiten van leraren en andere professionals in het onderwijs (zoals pedagogen in het onderwijs) dient op structurele wijze aandacht geschonken te worden aan diversiteit en intercultureel vakmanschap. Dat is nu nog onvoldoende het geval: noch bij de professionals in het werkveld, noch bij de (onderwijs)professionals die nog opgeleid worden, zo blijkt uit onderzoek. Dit vraagt om aandacht in het curriculum van de Pabo (dNP) en van de opleiding Pedagogiek (FHP).

Het doel van het project is om:

- De aanwezige praktijkkennis van leerkrachten over het voeren van oudergesprekken met diverse ouders te onderzoeken en na te gaan hoe leerkrachten invulling geven aan educatief partnerschap;
- Deze kennis en praktijkvoorbeelden te delen met leerkrachten;
- Onderwijs te genereren over hoe cultuur-sensitieve competenties van (aankomende) professionals bevorderd kunnen worden.

Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag in dit project luidt:

“Hoe kunnen de gesprekken van leerkrachten met ouders verbeterd worden om educatief partnerschap in praktijk te brengen?”

De focus ligt hierbij op het contact tussen ouders en leraren (communicatie) en het bevorderen van onderwijsondersteunend gedrag van ouders (thuisbetrokkenheid).

Deelvragen zijn:

1. Wat is de visie van leraren op ouderbetrokkenheid (interactie, communicatie, soort, frequentie en inhoud gesprekken, inbreng ouders), hun oordeel over de kwaliteit van de

- relatie ouders en school en ervaren knelpunten? Voelen zij zich capabel in de omgang met ouders? Hebben zij behoefte aan verdere ondersteuning?
2. Hoe komen leraren en ouders tot overeenstemming wat betreft de wederzijdse verwachtingen en ambities ten aanzien van leer- en ontwikkelingsdoelen van leerlingen? Welke goede voorbeelden zijn er, welke valkuilen?
 3. Hoe creëren leraren een vertrouwensband met ouders, waarbij beide partijen alles durven te bespreken, ouders zich gehoord voelen en men er ook uit komt als men het niet met elkaar eens is?
 4. Hoe komen leraren tot een tweerichtingengesprek met ouders, waarbij de leraar open staat voor de inbreng van ouders en hen meeneemt in beslissingen?
 5. Hoe bevorderen leraren onderwijsondersteunend gedrag van ouders en zorgen zij ervoor dat ouders hierin voldoende ondersteund worden, zodat beide partijen weten wat van hen verwacht wordt?
 6. Hoe kunnen (aankomende) onderwijsprofessionals hun cultuur-sensitieve gespreksvaardigheden vergroten?
 7. Welke docentvariabelen (leeftijd, ervaring, leerkracht van welke groep) en welke variabelen van de school en de leerlingpopulatie (bijv. zorgleerlingen, achterstandsleerlingen, speciaal en regulier basisonderwijs) spelen bij bovenstaande vragen een rol?

Het project bestaat uit 4 onderdelen:

Vragenlijstonderzoek onder alle leerkrachten van de scholen van INNOVO en Kindante, gekoppeld aan leerling- en ouderpopulatiegegevens van de scholen (Onderwijs Monitor Limburg).

In februari 2017 wordt de algemene rapportage van het vragenlijstonderzoek verwacht, en in de eerste helft van schooljaar 2017-18 de rapportages op schoolniveau. Met deze rapportages kunnen scholen zichzelf vergelijken met andere scholen met vergelijkbare ouder- en leerlingpopulaties.

Interviews met leerkrachten van basisscholen met weinig en veel gewichtenleerlingen ('stimuleringsscholen') en scholen voor speciaal onderwijs. Doel van de interviews is om na te gaan hoe leraren in de gesprekken met ouders, middels welke betekenisvolle praktijkvoorbeelden, invulling geven aan educatief partnerschap. In de interviews wordt ingegaan op de inhoud van verschillende gesprekken (10-minutengesprekken, zorggesprekken) en het bevorderen van onderwijsondersteunend gedrag.

In mei-juli 2016 wordt de eerste serie interviews afgenomen, 3 leerkrachten per school op zes verschillende scholen van INNOVO en Kindante; uitgevoerd door derdejaars studenten Pedagogiek;

In schooljaar 2016-17 wordt de tweede serie interviews, 3 leerkrachten per school op zes (andere) scholen, uitgevoerd door studenten van de Nieuwste Pabo en Pedagogiek.

Training cultuur-sensitieve gespreksvaardigheden. Samen met leerkrachten van een reguliere basisschool, twee scholen voor speciaal basisonderwijs en drie stimuleringsscholen en Pabo- en Pedagogiekstudenten wordt in schooljaar 2016-17 een cultuur-sensitieve gespreksvaardigheidstraining in de praktijk ontwikkeld. Deze training wordt na afloop



opgenomen in het basiscurriculum van de Pabo en Pedagogiek en aangeboden als bijscholingstraject.

Digitaal handboek Educatief partnerschap. Bevindingen uit het vragenlijstonderzoek, de interviews met eerkrachten en interessante bevindingen uit de training worden op de eigen website van het project geplaatst (www.educatief-partnerschap.nl), als digitaal Handboek educatief partnerschap. Onderzoekresultaten worden verder gedeeld via conferentiepresentaties, publicaties op kennisportals en in wetenschappelijke- en vaktijdschriften.

Samenwerkingspartners

De Nieuwste Pabo; Top Institute for Evidence Based Education Research (TIER), Universiteit Maastricht; ALGEC, Universiteit Maastricht; 3 schoolbesturen: Stichting Kindante; INNOVO; 6 projectscholen primair onderwijs: bs Eikenderveld, Heerlen; bs de Wegwijzer, Heerlen; bs St. Dionysius, Schinnen; Sbo Bernardus, Gulpen; bs. de Triangel, Gulpen; bs de Schakel, Heerlen.